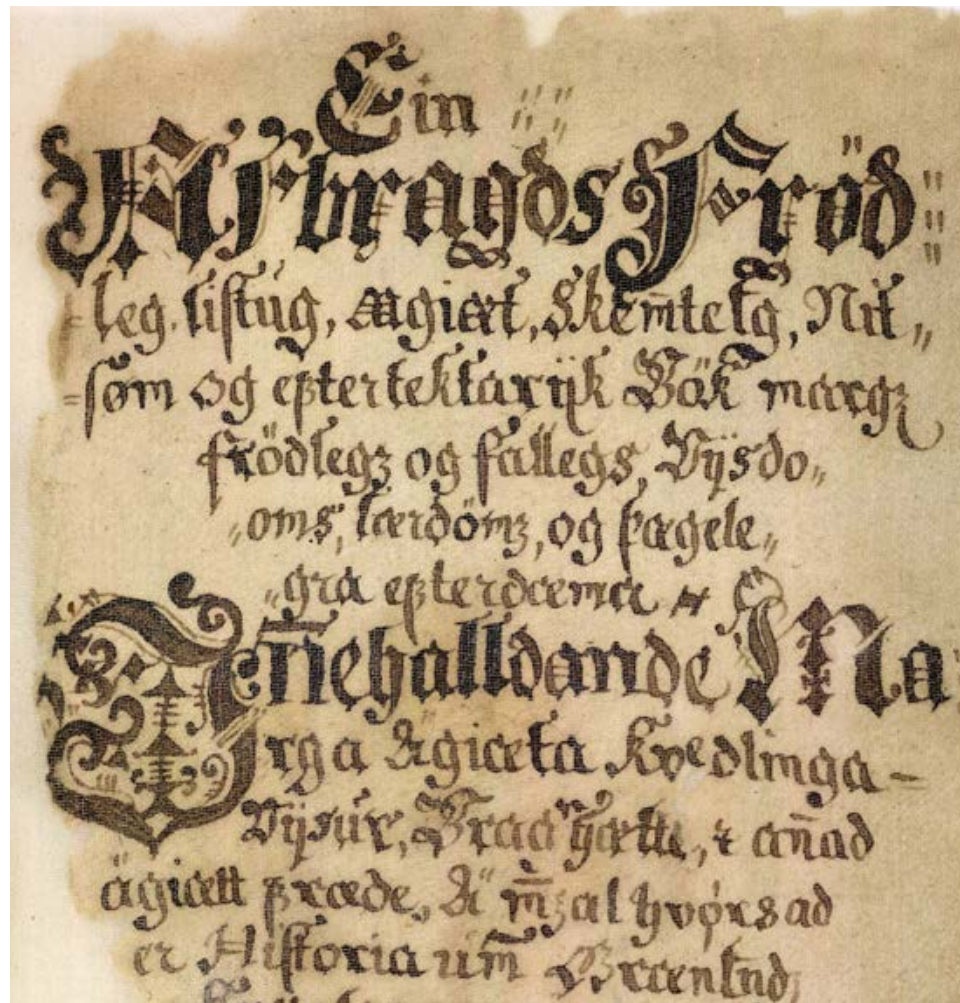

STAÐARHÓLSBÓK

AM 604 4to

Rimurhåndskriftet *Staðarhólsbók* blev skrevet i første halvdel af det 16. århundrede af Tómas Arason, en velkendt skriver fra Vestfjordene. Håndskriftet er blandt de mest værdifulde eksisterende håndskrifter med *rimur*, hvoraf nogle kun er bevaret i dette håndskrift. *Rimur* er lange fortællinger i versform, som var et populært tidsfordriv i Island igennem århundrederne og handler tit om fortidens helte og adelige. Der findes mange versemål for *rimur* og de fremsiges under bestemte melodier. Bogen er bemærkelsesværdig på grund af det store antal ordsprog som Tómas har skrevet i marginen sammen med mange sjove bemærkninger, hvor han bl.a. klager over dårligt syn og dårligt blæk. Árni Magnússon fik håndskriftet i 1707 fra Pétur Bjarnason bonde på Staðarhóll i Saurbær.

DIGTSAMLING FRA VIGUR

AM 148 8vo

Håndskriftet er skrevet af mange skrivere og udført på foranledning af Magnús Jónsson den digre (1637–1702) i Vigur, som var en velhavende mand og en passioneret bogsamler. Det indeholder forskellig slags digtning, religiøs såvel som verdslig, som blev tiltænkt som lærdom, underholdning og opdragelse. Herunder kan nævnes digtet om et hemmeligt kærlighedsforhold mellem en ridder og en grevedatter, et digt om tobaknydelse, børneremser, et katolsk digt om det hellige kors og et Mariadigt. Desuden findes der tekster i prosa, f.eks. afhandlinger om digtning, en beskrivelse af Grønland og overvejelser om kvinders moral. Titelsiden er dekorativ og skal appellere til læseren. Árni Magnússon fik håndskriftet fra Páll Vídalín, som var Magnús' svigersøn.

Aret 2013 er der 350 år fra håndskriftsamleren Árni Magnússons fødsel, han blev født på gården Kvinnabrekka i Dalir den 13. november 1663. København dannede rammen for hans professionelle karriere, men i årene 1702–12 opholdt han sig dog hovedsagelig i Island som kongens udsendte sammen med vicelovmand Páll Vídalín. Deres opgave var bl.a. at indsamle materiale til et register over landets gårde og samtidig udføre en folketælling. Under dette arbejde fik Árni gode muligheder for at besøge dem som han mente at var i besiddelse af gamle skrifter og bogfragmenter. Han samlede alle de håndskrifter som han fik fat i, selv enkelte blade og brudstykker og fik herved reddet meget fra at blive ødelagt. Til slut besad han den største samling af islandske håndskrifter som der har eksisteret på et sted. Han mistede en del af samlingen i den store brand i København i 1728, men man antager dog at de fleste pergamenthåndskrifter blev reddet fra ilden. Da Árni døde kort efter, den 7. januar 1730, havde han testamenteret sin samling til Københavns universitet.

Håndskriftsagen, som konflikten mellem Danmark og Island om denne arvs ejerskab blev kaldt, sluttede med at landene indgik en aftale om at dele de islandske håndskrifter mellem sig, således at de for fremtiden skulle bevares i begge lande. De sidste håndskrifter blev overrakt til Island i 1997 og dermed var der afleveret ialt 1666 håndskrifter fra Den Arnamagnæanske Samling i København. Håndskrifterne er nu bevaret i Árni Magnússon-instituttet i Reykjavík.

I anledning af Árni Magnússons 350 års jubilæum arrangerer instituttet en lille håndskriftudstilling på seks steder i Island i samarbejde med landsdelenes kulturråd, museer og de lokale på hvert sted: på Laugar i Sælingsdalur, på øen Vigur, på Þingeyrar, i Kulturhuset Berg i Dalvík, på Skriðuklaustur og i Huset på Eyrarbakki. På disse steder kan man opleve en nøjagtig kopi af et håndskrift som har tilknytning til stedet og få oplysninger om dets indhold. Herved vil man understrege det faktum at håndskrifterne som kom til København i det 17. århundrede stammede fra forskellige steder rundt omkring i Island og er et vidnesbyrd om islændingenenes mangfoldige kulturarv før i tiden.

HÅNSKRIFTERNE HELE VEJEN HJEM

ÁRNI MAGNÚSSON-INSTITUTTET
FOR ISLANDSKE STUDIER

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

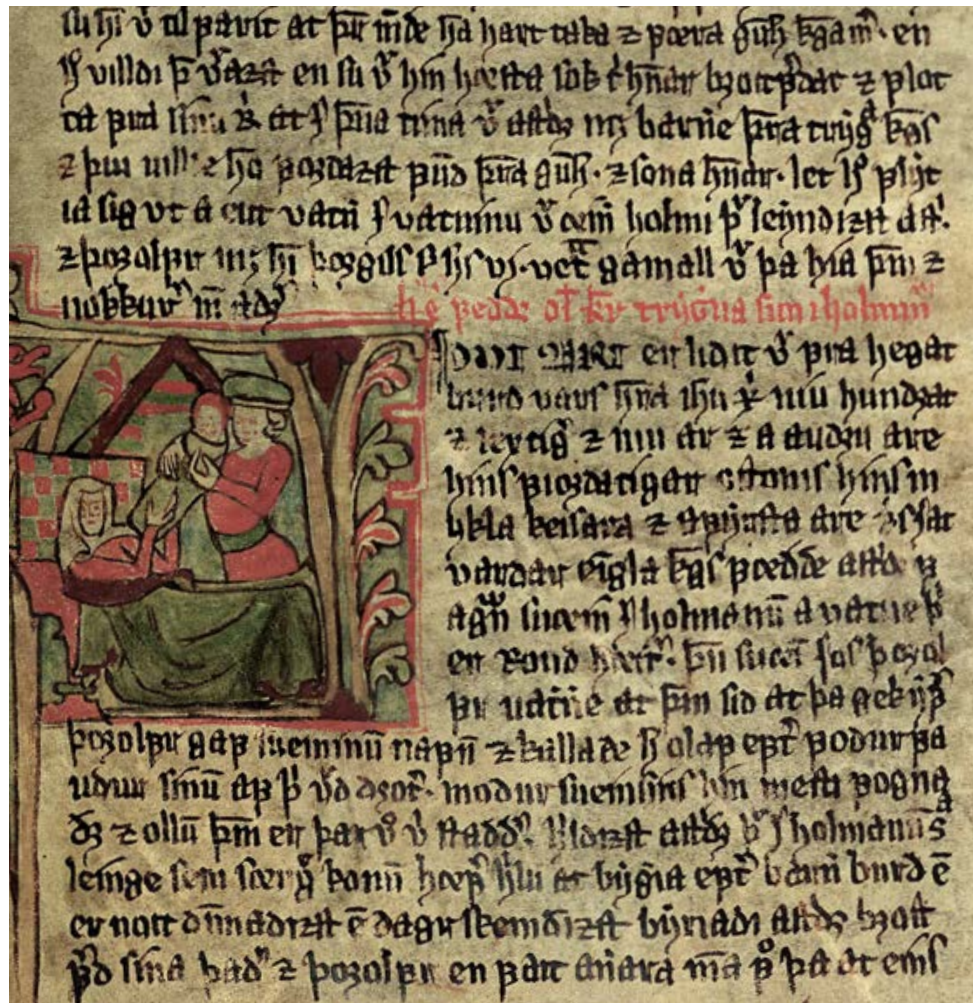

Handritasafn Árna Magnússonar
Inscribed on the Register in 2009
Memory of the World

Forsidebillede: Fem af de håndskrifter som udstilles; nederst er Flateyjarbók, øverst er Margrétar saga.

www.arnastofnun.is
www.handritinheima.is
www.handrit.is

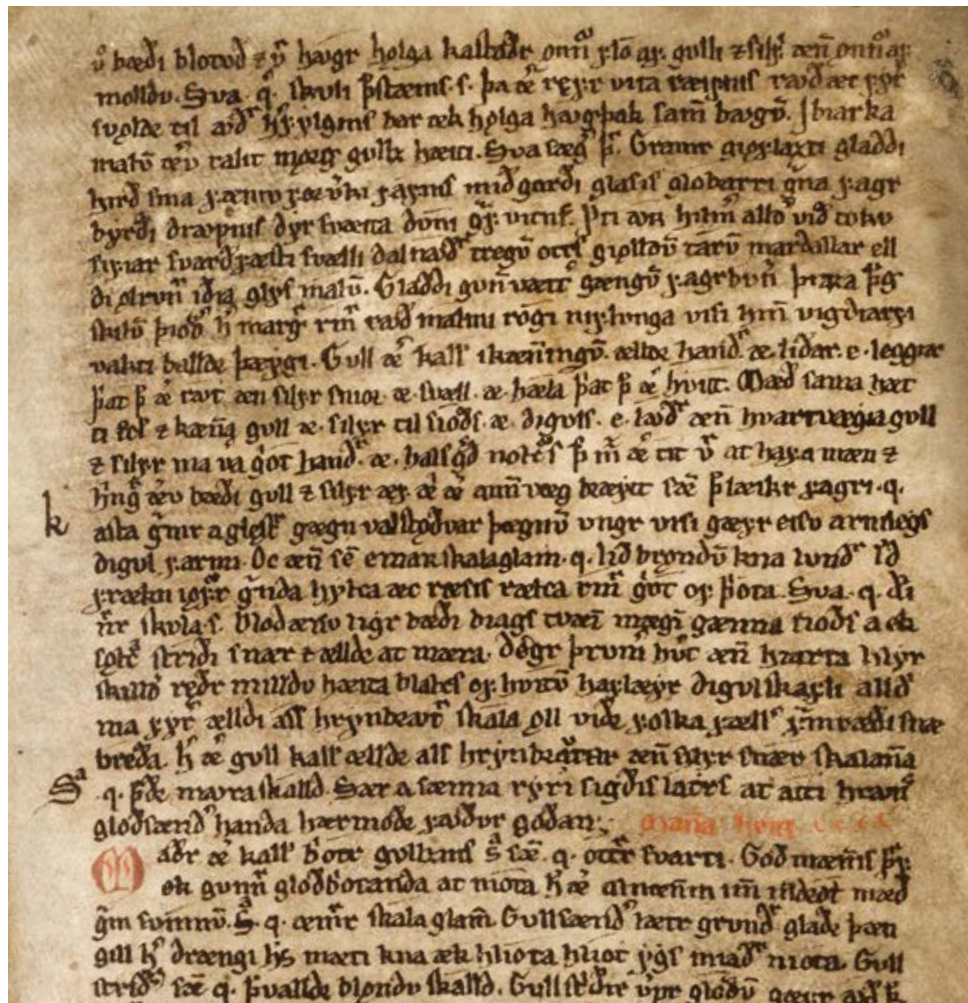
byrding / byrding

FLATEYJARBÓK

GKS 1005 fol.

Flateyjarbók blev forfattet efter anmodning fra storbonden Jón Hákonarson i Viðidalstunga i Húnavatnssýsla. Håndskriftet er hovedsagelig skrevet i årene 1387–1394, sandsynligvis i klosteret på Þingeyrar, af præsterne Jón Þórðarson og Magnús Þórhallsson, der også stod for bogens smukke illustrationer. *Flateyjarbók* er det største islandske middelalderlige håndskrift og der blev brugt skind af 113 kalve til det. Bogens hovedbestanddel er sagaer om Norges konger og fortællingen strækker sig vidt omkring i Nordatlanten, helt til Vinland i Nordamerika. I 1647 kom biskop Brynjólfur Sveinsson i besiddelse af håndskriftet og i 1656 skænkede han det til Kong Frederik 3. af Danmark. Håndskriftet kom til Island den 21. april 1971 sammen med Codex regius, som markerede begyndelsen til overdragelsen af håndskriftsamlingen.

LÆRE OM DIGTEKUNSTEN

AM 748 I b 4to

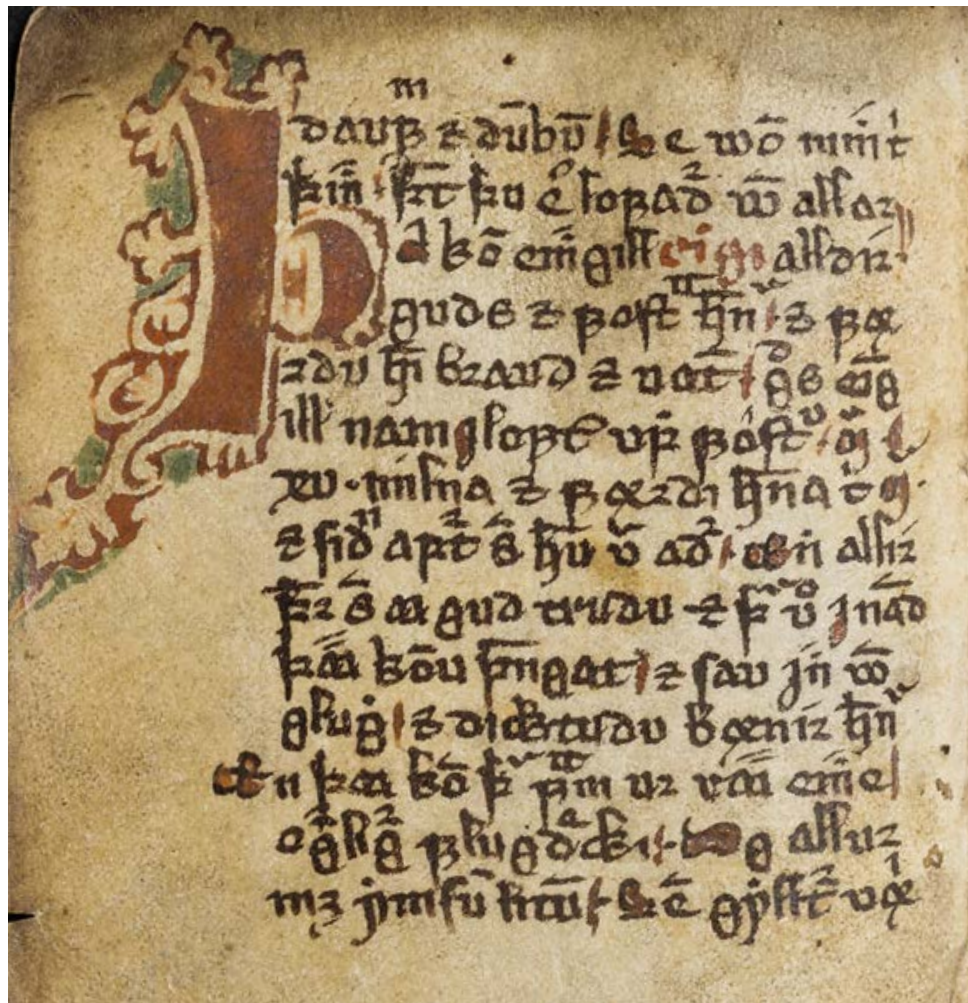
Håndskriftet blev skrevet omkring 1300 og vidner om middelalderens undervisning i digtekunst. Det indledes med linjer fra en ellers bortkommen grammatisk afhandling, siden følger en afhandling af Ólafur Þórðarson hvitaskáld, som var forfatteren Sturlas bror. Derefter følger *Litla-Skálda* om Skjaldedigtingens kunst, og til sidst en version af *Snorra Edda* sammen med remser. Håndskriftet slutter så med første del af lovdigtet *Íslendingadrápa* af Haukur Valdisarson. Pastor Halldró Torfason i Gaulverjabær gav håndskriftet til Árni Magnússon i 1691. Dengang var det indbundet med en anden bogdel — eddadigte på seks sider. Da Den Arnarnagæanske Samling blev delt op ved håndskriftsagens afslutning bestemte man at delen med eddadigtene forblev i København.

PHYSIOLOGUS

AM 673 a II 4to

Ni slidte pergamentblade fra et håndskrift fra omkring 1200 som også har indeholdt det religiøse digt Plácitusdrápa. På to af siderne er der brudstykker fra prædikener, men de resterende syv indeholder kapitler fra et skrift som kaldes *Physiologus* (Naturvidenskabsmand). Det blev oprindelig skrevet på græsk i 2. århundrede, men den islandske tekst er oversat fra latin. *Physiologus* handler om forskellige dyr og deres egenskaber fortolket teologisk. Der følger billeder med teksten, da man tit underviste i religion ved hjælp af billeder. Håndskriftet vidner om at have været brugt som bog med forbilleder; man har kopieret billederne ved at følge deres omrids eller lave huller. Árni Magnússon fik håndskriftet fra pastor Þórður Oddsson på Vellir i Svarfaðardalur.

MARGRÉTAR SAGA

AM 433 a 12mo

Legenden om Den hellige Margrethe er en af de mange helgenlegender der blev oversat fra latin til nordisk. Margrethe var de gravide kvinders helgeninde og man mener at håndskriftet til tider er blevet lagt på barselskvinders lår eller mave for at hjælpe dem med at føde. Dette er måske forklaringen på legendens popularitet, selv efter reformationen, og endvidere det lille format. Margrétar saga findes i adskillige islandske håndskrifter, hvoraf de fleste er i et lille format ligesom denne bog. Håndskriftet er skrevet på pergament omkring 1500 og i marginen kan man flere steder se at skriveren klager over kvinders syn på ham såvel som arbejdsforholdene. Árni Magnússon fik håndskriftet i 1704 fra sysselmanden Bessi Guðmundsson på Skriðuklaustur.